

B. 191.

19.

MEMORIA
ILLVSTRIS VIRI
IOANNIS MATTHIAE
GESNERI

AVGVST. M. BRIT. REGI AC PRINC. ELECT. BRVNSV. LVNEB.
A CONSILIIIS AVLAE PROF. ELOQ. ET POES. P. O. ACADEMIAE
A BIBLIOTHECA SEMINARII PHILOLOG. IN GEORGIA AVGVSTA
AC SCHOLAR. MAIOR. IN TERRIS BRVNSVIC INSPECTORIS
SOCIET. REGG. SCIENT. GOTTING. COLL. ORDINARII
TEVTONICAE PRAESIDIS ET BEROLINENSIS
SCIENT. SOD. COLLEGII BRANDISIANI
SAXONICI HILDES. DECANI

PIE CVLTA

A

SEMINARII PHILOGICAR. ARTIVM MEMBRIS

INTERPRETE

IOANNE CHRISTIANO RICHARDO

IVR. ST.

EIVSDEMQUE SEMINARII PHILOGICI MEMBRO
HANNOVERANO

SIMVL

QVID VALEAT AD BEATAM MORTEM
VETERVM PHILOSOPHIA

PERSTRINGITVR.

GOETTINGAE LITTERIS HAGERIANIS c1816cclxi.

Quantam per hos dies ex vulnere nobis inflictō
grauissimo, cum viro aliquo primi ordinis, tan-
quam benigno quodam sidere late splendorem spar-
gente, orbati lugeamus, tristitiam accepimus dolo-
remque: tantam tamen simul, ex imagine sapientis
omni animi elati atque erecti virtute morientis iucun-
dissima, qua consideratione sese attollit & nescio quid
diuini sentire videtur animus, voluptatem, vel potius
in casu tam acerbo, consolationem percepimus. In
GESNERO videre licuit, quantum priscae illius opes
philosophiae cum illis christianae morum doctrinae
cumulatae valeant, vel ad ingenium pretiosissimis no-
titiis locupletandum, vel ad animum paene supra
humana elatum confirmandum, inque praesertim
a corpore separatione corroborandum. Ex his nu-
dam veritatem, virtutemque naturali pulcritudine
insignem; ex illis vero ornamentō coloresque, qui-
bus haec decorarentur, deprompsit, atque conue-

stirentur pulcerrime. Itaque quoddam praestans, excellens atque plane diuinum existere necesse est. De qua quidem, quae ex his inter se coniunctis oritur, praestantia, in praesenti quaedam in medium afferre, animus est. Quae sane animaduersio, cum illam ipsam praestantiam ita expresserit IMMORTALIS GESNERVS, vt cuique sui iniiceret admirationem, a proposito nostro plane non videbitur aliena.

Si quid est, quod hominis & virtutes & vitia, illas in lucem ponendo clarissimam, his pellem detrahendo turpissimam patefaciat, profecto mors illud esse videtur. Hic vnusquisque peracta fabula abiectaque persona, nudus apparet. Hic regali nuper conspectum in auro, sordibus squalere, Deique antea contemptorem iam Cerbero Cocytique fremitu perterritum lamentari videas: eumque qui luculentissimis in rebus diuinis argumentis nihil dederat, iam anili aliqua fabula ad saniozem redire mentem; atque e contrario multos indomitum vitae huius mare iam feliciter emensos, hic veluti optato iam paene in portu, naufragium facere. Quo quidem in gradu stare tam lubrico non nisi excelsi est animi vereque sapientis. Philosophia, illam veram dico, quae indagatrix virtutum atque expultrix vitiorum a Cicerone vocatur, * illa est, quae nos veram edocet rerum naturam, liberat a falsis, quibus a teneris detinemur, opinionibus; illa est aegis, qua contra inanes munimur metus, illa lucem virtutis nobis praefert, & tandem tanquam

-1101* Tusc. lib. V. c. 2.

quam pharus aliquis in portum conducit exoptatissimum. Quae quidem ubi aut dulcius hauritur, aut splendidius conspicitur, quam in diuinis illis veterum philosophorum scriptis, quae in primis eo pertinent, vt, qui est excellentissimus sapientiae fructus, post vitam innocentem, mortem forti excelloque oppetere animo, addiscamus. Ibi veluti in Poecile aliquod delatus, depictas nunquam perituris coloribus immortalium virorum imagines, Solonis, Pythagorae, Socratis, Platonis, Epicteti ceterorumque suspicias atque demireris. Quorum de vitae fragilitate omniumque rerum caducitate deque morte contemnenda praeclarissime cogitata splendidissimeque tam animum abripiunt, vt paene sit verendum, ne eadem, quae Cleombrotum, qui Platonis Phaedone lecto sibi ipse mortem consciuisse dicitur, eum inuadat cupiditas. Omnia illuc redeunt, omnia eo collineant. Itaque meditatio mortis a Platone appellata est Philosophia. Atque quid illud tandem est quod mortem tantis circumdet terroribus? nonne illud? opes relinquendae sunt, tamque amatae voluptates;

Non regna vini sortiere talis,
Nec tenerum Lycidam mirabere.

HORAT. *Odar.* I. 4.

Sed sedulo fugerant haec illi diuini animi, pro nihilo habuerant, indignum putarunt, humo affigere diuinae particulam aurae. Ita sane est, qui fortunas, honores, voluptates contempsit, illi facile est mortem despiciere. Illud Socratis, qui virtutem ipsam spirare videbatur: *quantum non desidero!* hominis est omnibus

bus cupiditatibus liberi, qui cupit nihil metuitque nihil, & quomodo is vel vitam impense cupiat, vel mortem magnopere timeat? Sine dubio optime ille moritur, qui tota vita moritur. Atque quid aliud est, animum a corpore seuocare, a re familiari, a voluptatibus, a republica illum seiungere atque in se ipsum inuoluere atque colligere, quod erat mors illa philosophica. Huc accedit plerorumque philosophorum imprimisque Stoicorum sententia, animum in corpore quasi in custodia vinculisque detineri deprimique, morte vero illum euolare atque in altum escendere. Quae opinio, vt fuerit falsa, tamen vim mortis valde minuit. Alii ideo mortem aequo tulerunt animo, quod nihil praeter spem illis accidit, quippe ad omnia paratis, de quo Epictetus pulcerrime praecipit: cum ab itinere domum redis, in animum induc tuum, vxorem esse mortuam, filiam aegrotam, aut seruum fugisse, ita omnia erunt molliora: alii, quod malum esse plane negabant, vt Cicero in Tusculanis (lib. I.) alii quod tantum e domo in domum sese commigraturos existimantes, beatiorem expectarent vitam. Itaque Socrates moriturus iussit, vt gallum Aesculapio immolarent, (quod quidam minus recte interpretati sunt) vt appareat, se iam optime confanuisse. Alii denique, quia integri vitae scelerisque puri, neque Deorum iram neque furias flagitiorum vindices, post mortem sibi imminentes, exhorrescebant. "Totiens in vicinia mea conclamatum est, totiens praeter limen immaturas exequias fax cereusque praecessit — Mirer, aliquando ad me pericula accedisse, quae circa me semper errauerunt?" Ita Seneca*, qui mox fructum huius praecepti tulit, cum

* de Tranquillit. animi c. 11.

cum mortuus est expeditius, quia ferrum non subdu-
cta cervice, nec manibus oppositis, sed animose rece-
pit. Quam vero intrepida atque inconcussa stetit vir-
tute, ille Deus an homo dicam, Socrates!

Duris vt ilex tonsa bipennibus
Nigrae feraci frondis in Algido,
Per damna, per caedes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.

HORAT. Odar. lib. IV. 4.

Illud Arriae: * Paete non dolet, quis est, quem non in
admirationem stuporemque coniiciat? Videor mihi
videre mulierem pugionem ex pectore extrahentem,
atque hilari vulum marito tradentem, serenitatem in
fronte adhuc residentem, nec tenebris ipsis mortis
turbatam; quae constantia! quae celsitudo animi in
muliere vere philosopha! Quid de incredibili illa vir-
tute tot clarissimorum ducum existimemus, quibus
pro patria mori dulce & decorum fuit. Concidebant
in proelio, sed illorum animus erectus non concidit.
Hi ipsi ex scholis philosophorum prodire atque vir-
tutem ad arma attulere, vt Xenophon, de quo, vtrum
scriptor suauior, an dux fortior fuerit, possis dubita-
re, ex disciplina Socratis, alique, quos longum est
enumerare.

At vero sumus homines nati; crassa menti sensi-
busque offusa est caligo, atque inter tot errores vix
verum cernere licet. Boni malique limites, vt Ger-
manorum poeta Germaniaeque decus ait, sibi immix-
tae

* Plin. lib. III. ep. 16.

rae atque inter se confusae perpetuo fluctuant, ita ut etiam acutissimum saepe oculum fallant, nedum ut profanum vulgus illas discernere possit.

Wie gut und böses sich in engen Schranken trennen,

Was wahre Tugend ist, wird nie der Pöbel kennen.

Kaum Weise sehn die March die beyde Reiche schliesst,

Weil ihre Gränze schwimmt, und in einander

fließt:

HALLER *Falschheit menschl. Tug.*

Sunt, qui vitam praeclare finierunt, sed tamen etiam

hi aliquantulum a recta aberrarunt via, multique adeo

fuerunt, qui, dum euitarunt Charybedim, inciderunt

in Scyllam. Dum vitarent, ne morti succumberent,

temere se in eam praecipitarunt: dum constantes esse

vellent, sine omni sensu & plâne ferrei fuerunt. Quam

saepe constantiae monstri aliquid subesse inuenimus!

Illa tam multis laudibus ornata constantia Catonis, potius

superbi & cedere nescientis animi pertinacia fuerit

dicenda. Saepenumero insania furorque speciosum

hoc nomen mentiti sunt, ut in illo philosopho, qui:

faccum tundis vociferatus non desinit in Tyrannum,

qui corpus eius lacerare iussit, iniurias euomere atrocissimas.

Attamen vera constantia virtute debet niti,

atque ab animo proficisci sibi bene conscio: nam si

hoc non est, perditissimus saepe latro, qui inter cruciatus

ridet, constantissimus erit dicendus laudandusque.

Constat porro splendide facta non semper esse

optime:

Wie

Wie wenig gleichen oft die Thaten ihrem Grund?

HALLER

Ita inueniuntur fructus, qui pulcram prae se ferunt speciem sanumque colorem, sed intus nihil, nisi faeda putredo. Gloria, illud aegrè somnium mentis, quam tam multi appetunt, tam pauci consequuntur, quos non stimulis suis excitauit, vt in mortem sese coniicerent praesentissimam. Ita virtutis vmbra magis ama-uerunt, quam virtutem ipsam. O miserum Empedoclem, quem sandalium infortunio repertum a spe immortalitatis deturbauit! Sunt inter veteres, qui sibi ipsi mortem consciuerunt, quamuis iam improbari a Pythagora, dicere solito: non inuito imperatore de vitae statione esse discedendum. Atqui imbecillitatis magis animi quam fortitudinis esse videtur, sibi ipse manus inferre; nisi forte ea est fortitudo dicenda, qua breui praetereunte dolore mala effugere vis duriora. Fuerunt, qui veluti clausis oculis & vt ebrii solent, sese fato suo permittentes, in coecam ruerunt mortem, non absimiles illis Roscii gallici amicis, * qui postquam largiter se vino inuitarant, miseris huius vitae bene perpensis, in aqua se ibant demersum. — *O virtus, nomen inane! ita frustra te colui! an tales refers gratias, vociferatur miser ille Brutus, iam ferro vltionem de ingrata virtute capturus. Nae illi multo magis etiam miseri putandi sunt, qui omnibus, quibus ceteri perfruuntur, deliciis pro nihilo habitis, tantum per horrida & aspera virtutis profecti, in fine vitae nondum finem huius incultae regionis cernunt, non-*

* vid. vitam Mollieri edit. Tubing. praefix. p. 55.

B

dum campos amoeniores prospiciunt, incerti, an non omnis post mortem sensus cesset; quam illi, qui ita sibi persuaserant: cras cinis ac pulvis sumus, ergo bibendum, ergo pede libero pulsanda tellus. Atque qui id aliter fieri poterat, cum summi & acutissimi ingenii viri tam de immortalitate animae dubitarent, atque fluctuarent animo. Aut nihil ero, aut bene mihi erit: huc redit praeclarissima alias de immortalitate animae in Phaedone disputatio. Cicero in Tusculanis * his vitur "Nescio quomodo, dum lego assentior, cum posui librum, (Phaedonem) & mecum ipse de immortalitate animae coepi cogitare, assensio omnis illa elabitur." Atque illud euenire aliter non poterat, cum magis subtiliter quam vere de hac re argumentati sint, cumque praefertim mens humana ultra, quo progrediatur, quam ut verisimilia videat, plane non habere videatur. Quam haec vacillant: Platonis, quod contraria ex contrariis gignantur, ergo vita ex morte, quod animam tanquam materiam igneam in sublime ferri, necesse fit; Aristotelis, quod anima se ipsum moueret; Ciceronis, quod summi viri tantas moliti sint res, quod profecto non fuissent facturi, nisi certi fuissent, se post mortem superesse. Quae cum ita sint, illam cogitationem animum subire, necesse erat: fortasse aeternam & ferreo sopore lumina mea clauduntur, qua cogitatione nihil, ut mihi quidem videtur, tristius potest excogitari, aut quod magis a natura abhorreat humana.

Sed tandem venerunt Saturnia regna; nebulae sunt dispulsae, atque in clarissima luce conspicitur immortalitas animarum. Iam virtus ex puriori manare

fonte,

* Tuscul. lib. I, c. 25. II

fonte, iam firmiori inniti fundamento. In hac ciuitate Deus se ostendit clarissime; manifestantur eius & amor & iustitia, quae itis philosophis non tam clare illuxerant, quibus & probitatem suum praemium & scelus supplicia manere, nec esse sit. Sanctioribus religionis Christianae dogmatis imbutus videt quidem, haec in vita quo quisque fere sit melior, eo miserio-rem; sed nouit aliam vitam, in qua omnes haec inaequalitates corrigantur. Ibi bilancem tenet iustior aliquis illo Minoe aut Rhadamanto. Considerat igitur hanc vitam vt partem illius magnae catenae, cuius altera pars non a pede Iouis pendet, vt antiqui fabulati sunt, sed nocte inuoluitur; quae duae partes ad se inuicem perfectissimae adaptatae reperientur: aut, vt alia similitudine vtar, vt quosdam actus imperfecti adhuc ludi, cuius reliqui actus dignum vindice nodum continentes aeternitati sunt reseruati. Ita igitur institutus, omnia ad aeternitatem referens, se hic tantum in peregrinatione aut diuersorio esse, animum inducit, coelumque proprium suum esse domicilium. Iam est moriendum. Quid est illa constantia? acquiescentia in diuina voluntate. Vnde illa tranquillitas? ex recte & bene factorum conscientia. Vnde illa laetitia? ex certa spe vitae beatioris. Quam diuersa ab hac amabili imagine est illa Stoici morientis, cuius per adfectatam in vultu tranquillitatem mentis agitationem disparere videas. At vero interdum Christianum, qui virtutem tota vita coluit, aliquantulum commotum ac turbatum animam ponere videmus. Sed ipsa illa inquietudo virtus est; oritur enim ex tenerrimo quodam sensu: omnibus satisfacit, sed sibi non satisfacit.

supra

B 2

Pro-

Propterea non minus est fortis, constans, magnanimus. Quae quidem optime elucet ex clarissimis illis martyrum mortibus, quos supra humanitatem positos non vultus instantis tyranni mente quatiebat solida. Atque si etiam imbecillitate naturae deficeret Christianus, tamen lassum reficit, iacentem erigit ille immortalitatis largitor, atque in hac tempestate illi adlucet tanquam benignum illud sidus *σοτηριων* his qui in mare periclitantur.

Etsi igitur veterum ista philosophia multis vigeatur vitis; & Christiano nihil ad praeclare moriendum videatur deesse: tamen illam huic ipsi multum ad hanc rem asferre, nouamque affundere lucem morti eius, contendere audeo. Vt enim vitiorum ita virtutis felix quoddam esse contagium animaduertimus. Quemadmodum in sole ambulantes accidit, ut etiam inuiti aliquid coloris trahant: ita praestantissimas illas virtutis imagines, scriptis illorum expressissimas quotidie intuenti accidere necesse est, ut mirabiles illarum concipiat amores, illasque imitandi studio flagret vehementissimo. Itaque *πασαν αρεταν δεσπων το αυτου*, hos flores in alieno orbe natos, in suum immittet fundum. Illos vero non solum imitabitur, sed etiam superabit, cogitans, quantum sola natura duce viderint, quantum sint consecuti. Huc accedit, quod omnium rerum naturam mortisque adeo, & non minus diuinæ gubernationis, ad quam inuestigandam multis exemplis, multa rerum opus est comparatione, melius indagauit, quam quisquam alius atque percontatus est.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas;
Sed addit poeta:

Atque

Atque metus omnes & inexorabile fatum
Subiecit pedibus strepitumque Acherontis auari.

VIRGIL. *Georgicor.* II.

Ille specie neglecta interiora rerum perscrutans haud
vanis, quo vulgus, circumagitur metibus, cui perpetuo
oculis obuerfantur, terroremque omnibus sensibus obii-
ciunt illa: feretrum, vespiliones, grauis terra, vermes,
quae tamen omnia ad corpus vtpote sensus ex-
pers non pertinent, & multo minus ad coelestem ani-
mum pertingere possunt. Quare quae sunt, quae illi
sapienti metum incurrere possent; num praeterita? hic
sanctitas integritasque vitae respicienti non possunt
non iucundam offerre recordationem; num praesentia?
harum vim perpetua meditatione assuefactione-
que iam infirmauit ac fregit; num futura? haec laetis-
simam prorsus habent considerationem, theatrumque
aperiunt speciosissimum. Coniectura enim animique
sagacitate ea ibi assequitur oblectamenta, quae sacrae
litterae sensibus plane illibata praedicant, quaeque in
contemplandis tot tantisque rebus erunt sitae perscrutandis-
que. Quo igitur quisque magis in hac vita in cognoscendis
rebus ingenium exercuerit, eo maiori illum perfusum iri
voluptate, liquet. De qua re Cicero: * "totosque nos in
contemplandis rebus perspicendisque ponemus, propterea
quod & natura inest mentibus nostris insatiabilis
quaedam cupiditas veri videndi; & orae ipsae locorum
illorum, quo peruenerimus, quo faciliorem nobis cognitionem
rerum coelestium, eo maiorem cognoscendi cupiditatem dabant."

B 3

Talis,

* Tuscul. I. c. 44.

Talis, tam sapiente dignus fuit obitus **ILLIVS**, cuius, ex quo nobis tristi interceptus est fato, vt in rebus humanis fere fieri solet, virtutem remotam ex oculis quaerimus avidius, illiusque desiderio tenemur vehementiori. Indignum sane foret, laetis **ILLIVS** inuidere rebus; sed tamen tantorum, quae cum **ILLO** amisimus, amissio bonorum, quam maxime sollicitos nos habere debet. Etiam nunc nobis ante oculos versatur iucunda tantarum virtutum imago; (& quae vnamquam aetas, quod aeuum tam cari capitis gratam cogitationem animis nostris euellet?) quas cum admirari propius contigerit: iam ex illarum consideratione fructum quendam & recordationis & adhortationis capere liceat.

Quanta fuit humanitate, quam dulci suauisque morum comitate; raram profecto virtutem in iis, qui se humanitatis appellant cultores! Quanta ingenii bonitate ac dignitate, quae ex eo apparet, quod **SIBI** ideo regum optaret fortunam, vt dulcissima illa benefaciendi voluptate quam saepissime & in quam plurimos, fruendi sit facultas! Quanta denique in aliorum diiudicandis ingenii moderatione, quanta modestia; quae adeo in **ILLO** eminentem omnium admirationem secum rapuit, vt inprimis ab hac tanquam peculiari caractere possit insigniri. Illud Socratis *δαρμῶν* imitatus, humanitati, si quid erat erratum, quam homini, attribuere maluit. Omnia in legendis explicandisque scriptoribus miro quodam artificio ad mores referens, non magis eruditum, quam bonum ciuem, bonum maritum, bonum patrem familias fingere atque

que formare cupiebat. Nullum tempus a bonarum litterarum studio vacandum existimans, etiam minus bona utens valetudine semper aliquid legit, meditatus est, scripsit, tantaque sciendi cupiditate arsit, ut quemadmodum de Democrito relatum legimus, in ipso adhuc id ageret mortis aduentu. Rebus in aduersis animosus vi malorum se frangi debilitariue non passus est, quod in obitu optimae coniugis bellique calamitate satis perspectum habemus.

Si vero vitae integritate ac innocentia exemplum nobis proposuit grauissimum: profecto in morte non minus sibi constans mentis tranquillitate & celsissima omnino virtute, nostrum miro quodam sensu animum affecit. Adeo non vehementiae morbi in ILLIVS aliquid licuit animum, ut potius nouo subinde vigore florere visus, tranquillitatem suam frontis indicaret serenitate significaretque. Quo quisque est prouectior aetate, eo solet esse amantior vitae. Sed secus GESNERVS. Iam diu ad moriendum paratus, *septuaginta annos longum esse morbum*, aiebat elegantissime. Quamobrem, quod Horatio teste raro accidit, ut conuiuia fatur e vita excessit. Quid? Vixit beate. Omnia enim consecutus erat, quae mortali licent, rem, familiam, nomen & quod summum est, virtutem: *vixit usque ad plaudite.*

Haec de ILLIVS moribus priuataque consuetudine, non ut aliquem de ea re edoceremus, aut enumerationem, ne dicam descriptionem ILLIVS laudum hic exhiberemus; sed tantum animo nostro satis faciendi, eiusque valde commoti sensus exprimendi causa, quin
satis

fatis rudi incomptaque oratione afferremus, planè nos retinere non potuimus. Utinam diuina iam Parrhafii cuiusdam aut Phidiae arte valeremus, vt totum GESNERVM fidelibus, hoc est, praestantissimis pingere possemus coloribus! sed videmur nobis videre posteritatem hanc de ILLO picturam delineantem. Fuit GESNERVS sui seculi Socrates, Varro, Cicero, Melancthon. Quorum singulorum modestiam, doctrinam, eloquentiam, humanitatem referebat. Fuit in ILLO romana grauitas & disciplina, attica morum politiorum suauitate iucunditateque, mire temperata. Scripta EIVS Scaligerorum habent salis iucunditatem, sine illius mordacitate. Iam ILLIVS nomen a nobis omni aeternitati est traditum consecratumque; iam in templo honoris inter ceteros viros immortales, qui humanitate doctrinaque de nobis meriti sunt, statua ILLI omnium consensu est erecta.

No 113. 80
8

17. 11.

19.

MEMORIA ILLVSTRIS VIRI IOANNIS MATTHIAE GESNERI

AVGVST. M. BRIT. REGI AC PRINC. ELECT. BRVNSV. LVNEB.
A CONSILIIIS AVLAE PROF. ELOQ. ET POES. P. O. ACADEMIAE
A BIBLIOTHECA SEMINARII PHILOLOG. IN GEORGIA AVGVSTA
AC SCHOLAR. MAIOR. IN TERRIS BRVNSVIC INSPECTORIS
SOCIET. REGG. SCIENT. GOTTING. COLL. ORDINARII
TEVTONICAE PRAESIDIS ET BEROLINENSIS
SCIENT. SOD. COLLEGII BRANDISIANI
SAXONICI HILDES. DECANI

PIE CVLTA

A

SEMINARII PHILOLOGICAR. ARTIVM MEMBRIS

INTERPRETE

IOANNE CHRISTIANO RICHARDO

IVR. ST.

EIVSDEMQUE SEMINARII PHILOLOGICI MEMBRO
HANNOVERANO

SIMVL

QVID VALEAT AD BEATAM MORTEM
VETERVM PHILOSOPHIA

PERSTRINGITVR.

GOETTINGAE LITTERIS HAGERIANIS clc19cclxli.

